

Сучасні тенденції промислової переробки фруктів в Україні: економічний аспект

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Промислова переробка фруктів є одним із перспективних напрямків розвитку агропромислового комплексу України, що сприяє підвищенню доданої вартості, забезпеченню продовольчої безпеки та нарощенню експортного потенціалу. У доповіді проведено комплексний економічний аналіз тенденцій сектору в умовах повномасштабної війни, логістичних викликів та адаптації до європейських ринків. На основі відкритих даних розглянуто динаміку виробництва сировини, обсяги переробки, структуру експорту-імпорту, інвестиційну активність та прибутковість підприємств. Акцентовано на переході до глибокої переробки (шокова заморозка, концентрати, пюре, снекова продукція), яка дозволяє зменшити сезонні втрати урожаю та суттєво підвищити маржу порівняно з продажем свіжої сировини.

Ключові слова: промислова переробка фруктів, плодоовочева галузь, глибока переробка, експорт, тенденції.

Abstract

Industrial processing of fruits is one of the promising areas for the development of Ukraine's agro-industrial complex. It contributes to increasing added value, ensuring food security, and enhancing export potential. The report presents a comprehensive economic analysis of the sector's trends under the conditions of full-scale war, logistical challenges, and adaptation to European markets. Based on open data, the dynamics of raw material production, processing volumes, export-import structure, investment activity, and enterprise profitability were examined. Special emphasis is placed on the transition to deep processing (shock freezing, concentrates, purées, and snack products), which helps reduce seasonal crop losses and significantly increase profit margins compared to the sale of fresh raw materials.

Keywords: industrial fruit processing, fruit and vegetable industry, deep processing, export, trends.

Вступ

Промислова переробка фруктів, зокрема ягід, є важливим елементом харчової промисловості, що забезпечує ланцюг доданої вартості від сировини до готової продукції [1]. У структурі харчової галузі переробка фруктів і овочів займає помітне місце поряд з виробництвом олії, борошномельною галуззю та виробництвом напоїв. За даними Держстату, у 2023 р. виробництво плодово-ягідної продукції склало близько 1 996 тис. тон. Цей показник майже не змінився порівняно з 2022 р., але він на 10% нижче довоєнного рівня. Частка промислових господарств є невеликою – близько 20% (394 тис. т), все інше припадає на домогосподарства. Серед культур домінують яблука, на них припадає близько 60% від загального обсягу. Також популярні слива, вишня, черешня, малина, смородина, полуниця, лохина. Поміж регіонів лідерами є Вінницька, Київська, Львівська, Чернівецька, Волинська області.

Сектор промислової переробки фруктів сприяє зайнятості населення, зменшенню імпортозалежності за готовою продукцією та збільшує валютні надходження. Глибока переробка фруктів підвищує

конкурентоспроможність на зовнішніх ринках, особливо в умовах лібералізації торгівлі з ЄС. Водночас галузь залишається вразливою через сезонність, кліматичні ризики та логістичні проблеми під час війни.

Динаміка виробництва сировини та потужностей переробки

Виробництво плодів і ягід демонструвало відносну стабільність попри війну. У 2020–2021 рр. спостерігалось зростання завдяки розширенню плантацій ягід (лохина, малина). У 2022–2023 рр. відбулося скорочення площ насаджень на ~17% порівняно з періодом до 2022 р., але врожайність частково компенсувала втрати.

Основні тенденції переробки фруктів є такими [3]:

- зростання частки заморозки (IQF-технології) та виробництва концентратів; заморожені ягоди стали драйвером зростання – експорт у 2024 р. сягнув близько 100 тис. т.
- адаптація підприємств; інвестиції в альтернативне енергозабезпечення, розширення потужностей зберігання та шокової заморозки;
- переробка дозволяє мінімізувати втрати врожаю, стабілізувати доходи фермерів та задовольняти внутрішній попит на продукти тривалого зберігання (соки, пюре, консерви, снеки).

За оцінками KSE [4], харчова переробка загалом демонструвала потенціал зростання за рахунок внутрішнього ринку та експорту, хоча частка глибокої переробки в агроекспорті все ще відносно низька (близько 20% для деяких категорій).

Основні економічні вигоди обумовлені саме глибокою переробкою фруктів. Глибока переробка— це виробництво продукції з високою доданою вартістю, яка виходить далеко за межі первинної обробки (миття, сортування, просте пакування). Вона включає шокову заморозку, виробництво концентрованих соків, пюре, фруктових наповнювачів, джемів, сушених продуктів, консервів, напівфабрикатів та готових продуктів з термічною обробкою. Такий підхід дозволяє максимально зберегти корисні властивості сировини, подовжити термін зберігання, зменшити сезонні втрати врожаю (до 40–50%) та значно підвищити економічну ефективність порівняно з продажем свіжої продукції. Наприклад, експорт яблучного концентрату, заморожених ягід та пюре забезпечує вищу валютну виручку порівняно з сировиною. В Україні глибоку переробку активно розвивають підприємства, що працюють на експорт до ЄС, де є високий попит на заморожені ягоди та напівфабрикати. Серед ключових гравців – компанії, які входять до Ukrainian Berries Association: Rokytné Berry (заморозка та переробка ягід) а також Yarofruit (лідер у виробництві та експорті заморожених ягід і фруктів), Frostfruit, T.B. Fruit (концентрати, пюре), Berries&fruits та інші. Багато підприємств розташовані у західних регіонах (Львівська, Вінницька, Чернівецька області), де зосереджені плантації ягід. Деякі компанії поєднують вирощування власної сировини з переробкою (вертикальна інтеграція), як-от Dyvo Yahoda чи SAV Agro Partner, що дає більшу стабільність. Також глибокою переробкою займаються кооперативи та заводи, такі як КБЗПТ (Кам'янка-Бузька харчова продукція) з сучасними лініями тунельної заморозки. У цілому сектор демонструє стійке зростання завдяки державній підтримці, грантам ЄС та попиту на якісну продукцію з доданою вартістю.

Експортно-орієнтована переробка фруктів потребує відповідних інвестицій. Щонайменше, це інвестиції в НАССР на рівні \$45–140 тис. на одне підприємство. Але вони швидко окупаються за рахунок доступу до преміум-ринків ЄС та зростання продажів на 30% і більше. Це обумовлює домінування малого та середнього бізнесу в переробці фруктів. Такий стан забезпечує гнучкість, але слід зважати і на деякі труднощі через високі відсоткові ставки, ризики війни та критичну залежність від імпортного обладнання.

Тенденції зовнішньої торгівлі

Україна залишається нетто-імпортером свіжих фруктів (цитрусові, екзотика), але має сильні позиції в переробленій продукції (група 20 УКТЗЕД). Експорт заморожених ягід і фруктів активно зростає: рекордні поставки малини (Україна – один зі світових лідерів). У 2025 р. спостерігалось зростання експорту до Німеччини, Польщі та Італії [3].

Відзначимо, що в 2024–2025 рр. мало місце відновлення та зростання експорту свіжих яблук і лохини попри логістичні бар'єри. Також спостерігається диверсифікація ринків. Хоча і ЄС є основним партнером, але частка Азії, зокрема Близького Сходу відчутно зростає.

Основні проблеми обумовлено такими моментами:

- 1) значна залежність сировинної бази від домогосподарств та малих ферм, отже вертикальна інтеграція є заслабкою;
- 2) застаріле обладнання, зокрема недостатній рівень автономної енергетики;
- 3) кадровий дефіцит, нестабільність логістики, нетарифні бар'єри ЄС.

Висновки

Промислова переробка фруктів демонструє значну стійкість та високий економічний потенціал. Перехід до глибокої переробки є ключовим фактором підвищення конкурентоспроможності та валютних надходжень. За умови стабілізації ситуації та належних інвестицій сектор може збільшити внесок у ВВП харчової промисловості та агроекспорт на 15–30% у середньостроковій перспективі. Для цього потрібно:

- на державному та регіональному рівнях стимулювати інвестиції у сучасні технології (IQF, НАССР, зелені технології);
- розвивати виробничо-збутових кооперативів для кращої інтеграції виробників і переробників;
- забезпечити активну державну політику підтримки експорту та модернізації;
- посилити просування української продукції на зовнішніх ринках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Копішинська, К., & Хропата, А. (2026). Трансформація підприємств АПК для забезпечення сталості ланцюгів постачання. *Сталий розвиток економіки*, (1 (58)), 821-828. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-58-109>
2. The Ukrainian Berry Industry 2025: Export-Oriented Companies (2025). URL: <https://www.agroberichtenbuitenland.nl/documenten/2025/10/01/ukrainian-berry-industry-2025>
3. Food Processing. What's next? KSE Agrocenter (2023). URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/06/Food-Processing.-Whats-next.pdf>

Халупняк Вікторія Русланівна – ст. гр. МЗД-24мз факультету менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет.

Штовба Олена Валеріївна – доцент, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, маркетингу та економіки Вінницького національного технічного університету.

Khalupniak Viktoriya R. – student of the MZD-23mz group, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University.

Shtovba Olena V. – Associate Professor, PhD, Associate Professor on Department of Management, Marketing and Economics, Vinnytsia National Technical University.